

Tamara S. Stanković
Univerzitet u Novom Sadu
Fakultet tehničkih nauka
tamara.stankovic@uns.ac.rs
<https://orcid.org/0009-0004-5183-8492>

Originalni naučni rad
UDK 811.111:811.163.41'35
DOI: 10.19090/MV.2025.16.1.37-57

UTICAJ ENGLESKOG JEZIKA NA PRAVOPISNU PSEUDONORMU U SRPSKOM: UPOTREBA VELIKOG POČETNOG SLOVA I IMPLIKACIJE U NASTAVNOJ PRAKSI¹

APSTRAKT: Ovaj rad ispituje uticaj engleskog jezika na pravopisnu pseudonormu srpskoga jezika i to u domenu upotrebe velikog početnog slova. Rad ima dva osnovna cilja. Prvi cilj jeste da se utvrdi u kojoj meri učenici primenjuju pravopisna pravila engleskog jezika prilikom pisanja višechlanih vlastitih imena u srpskom jeziku. Metodologija istraživanja podrazumeva anonimno anketiranje srpskih srednjoškolaca, koji u tri zadatka primenjuju pravilo o upotrebi velikog početnog slova. Drugi cilj rada jeste da ukaže na implikacije istraživanja u nastavnoj praksi, te da se ponude smernice za integrisanje englesko-srpskih jezičkih kontakata na nivou pravopisa u nastavu srpskog i engleskog jezika. Na kraju, s obzirom na to da su rezultati istraživanja pokazali značajno prisustvo engleskih obrazaca pri pisanju višechlanih vlastitih imena, kao potencijalan odgovor na ovu praksu predlaže se interdisciplinarni pristup u nastavi, kao i aktivno uključivanje učenika u nastavni proces.

Ključne reči: pravopis, srpski jezik, engleski jezik, veliko slovo, nastava, metodika.

THE INFLUENCE OF THE ENGLISH LANGUAGE ON THE ORTHOGRAPHIC PSEUDONORM IN SERBIAN: THE USE OF CAPITAL LETTERS AND IMPLICATIONS FOR TEACHING PRACTICE

ABSTRACT: This paper examines the influence of the English language on the orthographic pseudonorm in Serbian, specifically in the domain of capitalization. The study has two main goals. The first goal is to determine to what extent students apply English orthographic rules when writing multi-word proper names in Serbian. The research methodology involves an anonymous survey of Serbian high school students, who are asked to apply the capitalization rule in three tasks. The second goal is to highlight the implications of the findings for the teaching practice and to offer guidelines for integrating English-Serbian language contacts at the orthographic level into the teaching of both Serbian and English. Finally, considering that the research results indicate a significant presence of English-based patterns in the writing of multi-word proper names, an interdisciplinary approach in teaching, as well as the active

¹ Rad se zasniva na neobjavljenom masterskom radu pod nazivom *Engleski jezik kao činilac u razvoju pseudonorme u srpskom: anglosrpski na nivou pravopisa među srednjoškolcima*, koji je odbranjen u decembru 2022. godine na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, pod mentorstvom prof. dr Olge Panić Kavgić.

involvement of students in the learning process, is proposed as a potential response to this phenomenon.

Keywords: orthography, Serbian, English, capital letter, teaching, methodology.

1. UVOD

Dvadeset prvi vek i digitalno doba u kojem se komunikacija odvija mahom virtuelno, putem interneta, omogućili su stupanje jezika u posredan kontakt. Posledično, kontakti jezika ogledaju se na svim nivoima jezičke analize. U ovom radu razmatraće se kontakt engleskog kao globalnog jezika sa srpskim jezikom na pravopisnom nivou. Sveprisutnost engleskog jezika u medijima, kao i stalna izloženost govornika srpskog jezika engleskoj ortografiji uzrokuju sve vidljivija odstupanja od pravopisne norme srpskog jezika. Negativan aspekt ovakvog kontakta zapaža se, između ostalog, u upotrebi slova engleskog alfabeta u tekstovima pisanim na srpskom, čestim izostavljanjem dijakritičkih znakova u latiničnom pismu, potom u pogrešnoj upotrebi interpunkcijskih znakova, odstupanjima od primene pravila transkripcije, te pogrešnoj upotrebi velikog početnog slova. O uticaju engleskog jezika na potonji pravopisni domen govoriće se na osnovu rezultata ankete sprovedene među srpskim srednjoškolcima. Dva su osnovna cilja ovoga rada: 1. istražiti uticaj engleskog jezika na upotrebu velikog početnog slova u srpskom i 2. ponuditi smernice za pristup i obradu teme englesko-srpskog jezičkog kontakta na nivou pravopisa u nastavi jezika.

2. TEORIJSKI OKVIR

2.1. Status engleskog jezika u 21. veku

Pitanje statusa engleskog jezika kao dominantnog, globalnog jezika i njegovih sveukupnih uticaja na jezike s kojima stupa u kontakt seže do poslednjih decada prošloga veka. Ukoliko globalni jezik definišemo kao onaj koji „razvija posebnu ulogu koja je priznata u svakoj državi” (Crystal 2003: 3), a koja se najčešće ogleda u prepoznavanju određenog jezika kao zvaničnog u državnim institucijama ili kao prioritetnog u nastavi stranih jezika u školama, možemo nesumnjivo govoriti o engleskom kao globalnom jeziku 21. veka (v. Crystal 2003; Graddol 1998; Kachru 1986; Phillipson 1992; Brutt-Griffler 2002).

Nasuprot neutemeljenim, iako široko rasprostranjenim, uverenjima da internacionalni uspeh engleskog jezika leži u jednostavnoj gramatici, slaboj inflekciji, neraspoznavanju gramatičkog roda ili pak bogatoj leksici – piše Kristal

(Crystal 2003: 7–10) – razloge za sticanje statusa globalnog jezika trebalo bi tražiti u društveno-istorijskim okolnostima². Istinski uzroci jesu politička, vojna i privredna moć anglofone imperije čiji se uspon događa tokom 19. veka za vreme vladavine kraljice Viktorije. S druge strane, Sjedinjene Američke Države privredno jačaju velikom brzinom u doba industrijskih revolucija, tokom 19. i 20. veka. Konačno, 21. vek donosi nova tehnološka dostignuća i novi digitalni svet koji dodatno olakšava sveprisutnost engleskog jezika i omogućava njegove kontakte s drugim jezicima.

2.2. *Engleski kao odomaćeni strani jezik*

Dominacija engleskog jezika neminovno dovodi do prodiranja i mešanja u mnoštvo jezika u kojima ostavlja svoj trag. O englesko-srpskim jezičkim kontaktima i sveukupnim uticajima engleskog na srpski jezik iscrpno pišu, između ostalih, Prčić (2006; 2007; 2010; 2014; 2019; 2023), te autori Filipović Kovačević (2005), Mišić Ilić (2011; 2014; 2017), Panić Kavgić (2023).

Prčić (2019: 16–19) primećuje ključne promene u samoj prirodi englesko-srpskih jezičkih kontakata. Tokom 20. veka, na teritoriji naše zemlje, engleski jezik imao je status stranog jezika. Ovakav status pripisuje se onome jeziku koji nije maternji u datoj zemlji, nije službeni jezik te države, te se predaje kao predmet u školi. No, engleski jezik s početkom 21. veka zadobija nove osobine – primećuje autor – koje dovode do promena u njegovom statusu. Tri nove, ključne osobine jesu: 1. laka audio-vizuelna dostupnost, 2. dvojno usvajanje i 3. funkcija dopunskog jezika. Naučno-tehnološka dostignuća, uz razvoj interneta, uvela su engleski jezik u svakodnevnu komunikaciju mnogih jezičkih zajednica i učinila da on bude dostupan na lak i efikasan audio-vizuelni način. Računarstvo, mobilni telefoni, televizija i radio predstavljaju glavne posrednike preko kojih engleski jezik postaje deo naše svakodnevice. Samim tim, deca od najranijeg uzrasta bivaju izložena engleskom jeziku, čak i pre nego što postanu deo obrazovnog sistema. Na taj način, pasivno slušajući pesmice, crtane filmove, igrajući video-igrice, deca usvajaju engleski uporedo sa svojim maternjim jezikom. Neretko, strukture usvojene na ovaj način kompleksnije su od onih koje deca uče u školi. Usvajanje van obrazovnog sistema – kako ističe Prčić (2019) – ne završava se stupanjem u obrazovni sistem, već opstaje paralelno s njim. Najzad, kao posledica prethodne dve činjenice, engleski jezik sve više zadire u krug maternjeg jezika. Često će govornici srpskog (ili bilo kojeg drugog maternjeg jezika) pribeći engleskom kako bi nadopunili komunikativne potrebe i

² O postojanju jezičkih razloga za globalno širenje engleskog jezika diskutuje Prčić (2023: 29–38).

popunili stvarne ili pretpostavljene leksičke i pojmovne praznine u maternjem jeziku. Ovakva nova svojstva pokazuju da engleski jezik sve više odstupa od prototipske definicije stranog jezika. On je sveprisutan, prodoran i pamtljiv, te zavređuje novo terminološko određenje. Njegov novi status Prčić naziva odomaćenim stranim jezikom (2019: 21).

Naposletku, intenzivni englesko-srpski kontakti imaju za posledicu dva suprotna gledišta: segregaciju i integraciju elemenata engleskog jezika, odnosno anglicizama u srpski jezik. Kako Prčić (2023: 134–143) objašnjava, neretko se zauzima isključiv stav, kako među nastavnicima tako i među širom javnosti, po kojem bi trebalo izbegavati strane reči i tražiti im domaće zamene. Nepobitno je da apsolutno odbacivanje anglicizama nije poželjno, a ni moguće. Trebalo bi, savetuje autor, integrisati novopridošle reči ili elemente u jezik primalac ukoliko oni doprinose njegovom izražajnom potencijalu. Potrebno je, takođe, naglasiti da uticajima engleskog jezika treba svakako pristupiti kritički i s pažnjom, imajući na umu neophodnost njihove adaptacije na svim nivoima jezičke analize. Najzad, poželjno bi bilo težiti prepoznavanju neopravdanih i negativnih uticaja engleskog jezika, a posebno u nastavnoj praksi. Kako se ovaj rad bavi ortografskim nivoom jezika, u nastavku ćemo ponuditi prikaz nekoliko negativnih uticaja engleskog na pravopisnu normu srpskog jezika.

2.3. Engleski jezik i pravopisna pseudonorma

Ukoliko bismo tražili primere nepoštovanja pravopisnih pravila, usudićemo se da tvrdimo, dovoljno bi bilo prelistati štampane novine ili pretražiti stranice interneta, pogledati natpise u informativnim i drugim emisijama, pratiti srpske titlove stranih filmova ili obratiti pažnju na reklame za razne manifestacije, predstave i koncerte. U doba interneta, ubrzanog životnog tempa, težnji ka uštedi vremena i velikoj izloženosti stranoj ortografiji, poštovanje pravopisnih pravila sve češće biva zanemareno. Posledično, stvaraju se uslovi za razvijanje pseudonorme koja predstavlja „deo paralelne običajne norme vezane za oblast pisanja i obuhvata spontano razvijene navike koje odstupaju od propisane pravopisne norme i koje su, usled višestrukog ponavljanja, prerasle u skup ustaljenih obrazaca” (Prčić 2019: 36). Bitno je napomenuti da pseudonorma ne znači nužno da je greška načinjena pod uticajem engleskog. Ona ima širi opseg, a u nastavku ćemo navesti najčešće tipove pravopisnih grešaka koje su pod direktnim uticajem norme engleskog jezika. Većinu primera beleži Prčić (2019: 79–80), dok pojedine navodi autorka rada.

2.3.1. Pogrešna upotreba velikog slova

Pogrešnu upotrebu velikog početnog slova nalazimo pri pisanju:

- višestolani naziva institucija i organizacija: *Matica Srpska, Jugoslovensko Dramsko Pozorište, Savez Vojvođanskih Mađara*;
- višestolani naziva umetničkih dela (književnih, likovnih, filmskih i dr.), televizijskih i radio-emisija, novina i časopisa: *Politikin Zabavnik, Ljubav, Navika, Panika*;
- višestolani adresa: *Bulevar Oslobođenja, Ulica Proleterskih Brigada, Bulevar Cara Lazara*;
- naziva dana u nedelji i meseci u godini: *u Subotu, 15. Oktobra*;
- izvedenica od ličnih imena i prezimena: *Spilbergovski spektakl, ovogodišnji Nobelovci*;
- prideva izvedenih od geografskih imena i imena nacija: *skok Britanske funte, kursevi Španskog jezika, pad Američke berze*.

U svim navedenim primerima višestolani naziva i adresa velikim početnim slovom piše se samo prvi član. Takođe, prilikom pisanja dana u nedelji i meseca u godini u srpskom jeziku ne koristimo veliko početno slovo, kao što je to slučaj u engleskom jeziku. Imenice, kao i pridevi sa sufiksima -ski, -ški i -čki, nastali izvođenjem od ličnih imena, prezimena, geografskih imena i imena nacija, pišu se malim početnim slovom.

2.3.2. Pogrešna upotreba znakova interpunkcije

Pogrešnu upotrebu interpunkcijskih znakova nalazimo:

- u pisanju višecifrenih brojeva kada se, radi razdvajanja hiljada, namesto tačke piše zapeta: *96,000, 1,500,000, 3,700*;
- u zapisivanju sati, minuta i sekundi kada se namesto tačke koristi dvotačka: *Film počinje u 22:30. Vidimo se u 9:00*;
- u zapisivanju decimalnih brojeva kada se namesto zapete piše tačka: *30.25%, 92.5 MHz, 1.5 kg, 20.5m*;
- u pisanju datuma kada se tačka posle dana, meseci i/ili godina izostavlja ili se umesto nje stavlja kosa crta: *17/10/1998, 12 maj 1995*.

2.3.3. Nepoštovanje načela transkripcije

Od načela transkripcije svih elemenata iz stranih jezika redovno se odstupa, tako da se anglicizmi sreću u svom izvornom obliku, kako u tekstovima na latinici tako i, neretko, u onima na ćirilici: *e-mail* umesto *imejl*, *web sajt* umesto *veb-sajt*, *prepaid* umesto *pripejd*.

2.3.4. Slovne inovacije

Kod latiničnih natpisa, upotreba dijakritičkih znakova često izostaje pod uticajem engleskog alfabeta, u kome ovakvih znakova nema. Samim tim, moguće je videti natpise poput: *bozicno snizenje cena*, *cajanka bez secera*, *novogodisnje carolije*. Takođe, u tekstovima pisanim latinicom neretko se koriste slova X, Y, W, Q, koja ne spadaju u abecedu srpskog jezika (npr. *Sex i grad*, *maximalan*, *index* i sl.).

U nastavku rada pažnja će biti usmerena na ispitivanje učestalosti grešaka pri upotrebi velikog početnog slova koje se nalazi u središtu ovoga rada.

3. METODOLOGIJA

Metodologija istraživanja zasniva se na anonimnom anketiranju učenika i kvalitativnoj analizi dobijenih podataka. Istraživanje je usmereno na srednjoškolski uzrast, odnosno na učenike trećeg razreda gimnazije. Ova grupa ispitanika izabrana je s namerom da se ustanovi poznavanje pravopisnih pravila među mladima koji završavaju formalno obrazovanje kroz koje su izučavali i maternji (srpski) i engleski jezik od prvog razreda osnovne škole. Iako bi završna, četvrta godina značila više godina provedenih u školskim klupama, ona ne bi mogla ponuditi sasvim realan prikaz učeničkog znanja. Svake godine određen broj đaka opredeljuje se za studiranje jezika i drugih društvenih nauka, te se mesecima unapred pripremaju za prijemne ispite na kojima se proverava poznavanje srpskog jezika. Istraživanje je sprovedeno u Gimnaziji „Stevan Puzić” u Rumi, u maju 2022. godine. Učestvovalo je ukupno 54 učenika koji pohađaju oba smera zastupljena u ovoj školi – društveno-jezički i opšti.

Kako je u ovom radu fokus na upotrebi velikog slova, ostali zadaci u sprovedenoj anketi, a koji su se bavili interpunkcijom i transkripcijom, neće biti razmatrani. Ukupno su tri zadatka ispitivala poštovanje norme pri upotrebi velikoga slova, i to u pisanju višečlanih vlastitih imena među kojima su nazivi institucija, nazivi umetničkih dela, novina, televizijskih i radio-emisija, te višečlane adrese. Svaki zadatak bio je postavljen na isti način tako da su višečlana vlastita imena bila

ispisivana malim slovima, dok se od ispitanika očekivalo da sve nazive prepišu poštujući srpsku pravopisnu normu. Nekolicina primera koji se nalaze u anketi preuzeti su iz *Engleskog u srpskom* (Prčić 2019), dok je većinu primera kreirala autorka ovog rada.

Prikupljeni odgovori biće tabelarno prikazani i kvalitativno analizirani u narednom odeljku. Osnovno normativističko polazište pri analizi korpusa čine: *Pravopis srpskoga jezika* (Pešikan, Jerković i Pižurica 2021) i *Engleski u srpskom* (Prčić 2019) za srpski jezik, dok će se za engleski jezik koristiti relevantni priručnici za upotrebu, i to: *Punctuation* (Allen 2002), *The Oxford Essential Guide to Writing* (Kane 1988) i *The Cambridge Guide to English Usage* (Peters 2004). Svaki zadatak sa tačnim rešenjem biće predstavljen u zasebnoj tabeli. Pre svakog zadatka biće ponuđen kratak uvod s neophodnim informacijama o prirodi zadatka, kao i propisanom normom oba jezika. Svaka tabela koja prikazuje izgled zadatka biće praćena tabelom koja sadrži odgovore ispitanika i analizom dobijenih podataka.

4. PRIKAZ REZULTATA

Tri zadatka u anketi proveravaju u kojoj meri učenici poznaju pravila upotrebe velikog slova pri pisanju višestanih vlastitih imena. Prema *Pravopisu srpskoga jezika*, u vlastita imena ubrajaju se u ustaljenoj formi imenovana pojedinačna živa i mitološka bića, geografski i astronomski objekti, države, administrativne jedinice, ustanove, udruženja, umetničke grupe, istorijski događaji, zatim pojedinačna dela, odnosno ostvarenja (umetnička, stručna, naučna i dr.), publikacije, priznanja, odlikovanja (Pešikan, Jerković i Pižurica 2021: 55–56). Pravopis nalaže da se kod višestanih imena prve reči pišu velikim početnim slovom, a ostale malim, osim kada su same po sebi vlastita imena. Svojevrsan izuzetak čine nazivi država i naseljenih mesta, kod kojih se sve reči pišu velikim slovom. S druge strane, u engleskom jeziku svi članovi vlastitih imena pišu se velikim početnim slovom, izuzimajući pomoćne funkcijske reči (veznike, predloge, članove i sl.) (Peters 2004: 91). Višestana vlastita imena koja neretko dovode do pravopisnih nedoumica, a koja su od posebnog značaja za rad, jesu institucionalna imena, zatim imena umetničkih dela, raznih emisija, novina, kao i višestane adrese (Prčić 2019: 79).

Prvi zadatak ima za cilj proveru pisanja višestanih institucionalnih imena. Prčić (2019: 228) pod institucionalnim imenima podrazumeva imena institucija, organizacija, sportskih i drugih klubova, firmi, lokala, građevina, dvorana. Pravopis nalaže da se kod ovakvih naziva institucija, organizacija i ustanova prva reč piše velikim slovom, što je ilustrovano primerima *Savet Evrope*, *Srpska akademija nauka*

i umetnosti, Filozofski fakultet (Pešikan, Jerković i Pižurica 2021: 66). Za razliku od srpskog, u engleskom jeziku svi članovi koji čine naziv institucije pišu se velikim početnim slovom (Peters 2004; Allen 2002; Kane 1988). Tako Peters (Peters 2004: 91) daje sledeće primere: *Department of Immigration and Ethnic Affairs, Museum of Contemporary Art, IMB Global Services*. Primeri koji su ponuđeni učenicima ispisani su malim slovima, a od učenika se očekuje da primene pravopisno pravilo o pisanju višechlanih institucionalnih imena. U Tabeli 1. uporedo su prikazani primeri sa tačnim, tj. očekivanim rešenjem. Svi prate isti obrazac gde ispravan oblik podrazumeva da je samo prvi član naziva napisan velikim početnim slovom, dok se ostali pišu malim. Samo jedan primer sadrži vlastito ime, tj. ime države, koje je deo celokupnog višechlanog naziva. U Tabeli 2. dati su odgovori ispitanika, a zasenčen je tačan odgovor.

1. zadatak: Nazive sledećih institucija prepisite u skladu s pravopisnom normom srpskog jezika	Ispravan oblik
a) srpsko narodno pozorište	Srpsko narodno pozorište
b) galerija savremene umetnosti	Galerija savremene umetnosti
c) matica srpska	Matica srpska
d) fakultet tehničkih nauka	Fakultet tehničkih nauka
e) privredna komora srbije	Privredna komora Srbije
f) evropska unija	Evropska unija
g) ujedinjene nacije	Ujedinjene nacije

Tabela 1. Prikaz prvog zadatka

a) srpsko narodno pozorište	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Srpsko narodno pozorište Broj ispravnih odgovora: 28 Broj neispravnih odgovora: 26 Broj izostalih odgovora: 0	Srpsko narodno pozorište (28) Srpsko Narodno pozorište (20) Srpsko Narodno Pozorište (4) srpsko narodno pozorište (1) srpsko Narodno pozorište (1)
b) galerija savremene umetnosti	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Galerija savremene umetnosti Broj ispravnih odgovora: 33 Broj neispravnih odgovora: 21	Galerija savremene umetnosti (33) Galerija Savremene umetnosti (8) Galerija Savremene Umetnosti (4) galerija savremene umetnosti (4) galerija Savremene umetnosti (3)

Broj izostalih odgovora: 0	galerija Savremene Umetnosti (2)
c) matica srpska	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Matica srpska Broj ispravnih odgovora: 30 Broj neispravnih odgovora: 24 Broj izostalih odgovora: 0	Matica srpska (30) Matica Srpska (21) matica Srpska (1) Matica Srbska (1)
d) fakultet tehničkih nauka	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Fakultet tehničkih nauka Broj ispravnih odgovora: 28 Broj neispravnih odgovora: 26 Broj izostalih odgovora: 0	Fakultet tehničkih nauka (28) Fakultet Tehničkih Nauka (11) Fakultet Tehničkih nauka (10) fakultet Tehničkih nauka (4) fakultet Tehničkih Nauka (1)
e) privredna komora srbije	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Privredna komora Srbije Broj ispravnih odgovora: 39 Broj neispravnih odgovora: 15 Broj izostalih odgovora: 0	Privredna komora Srbije (39) privredna komora Srbije (9) Privredna Komora Srbije (6)
f) evropska unija	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Evropska unija Broj ispravnih odgovora: 17 Broj neispravnih odgovora: 37 Broj izostalih odgovora: 0	Evropska Unija (37) Evropska unija (17)
g) ujedinjene nacije	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Ujedinjene nacije Broj ispravnih odgovora: 21 Broj neispravnih odgovora: 33 Broj izostalih odgovora: 0	Ujedinjene Nacije (32) Ujedinjene nacije (21) ujedinjene nacije (1)

Tabela 2. Prikaz odgovora u prvom zadatku

Kako Tabela 2. pokazuje, razlika između ispravnih i neispravnih odgovora u svakom primeru nije drastično velika, odnosno tačni i netačni odgovori mahom su

po svojoj brojnosti uravnoteženi. U prvom primeru čak 26 odgovora je netačno, dok je 28 ispitanika ispravno napisalo naziv institucije. Među netačnim odgovorima četiri prate engleski obrazac po kojem se svaki član višečlanog imena piše velikim slovom, te su odgovori glasili *Srpsko Narodno Pozorište*. Međutim, većinu netačnih odgovora, njih 20, čine nazivi u kojima su i prvi i drugi član napisani velikim slovom, a poslednji član malim, što daje oblik *Srpsko Narodno pozorište*. Ovakav obrazac nema utemeljenje u engleskoj normi. U primeru b) *galerija savremene umetnosti*, među datim odgovorima prednjači ispravan oblik *Galerija savremene umetnosti*. Ipak, među 21 netačnim rešenjem našlo se čak pet varijanti naziva ove ustanove. Očekivano, među njima je rešenje koje prati englesku pravopisnu normu – *Galerija Savremene Umetnosti*. Nadalje, i u ovom primeru kao i u prethodnom, većina netačnih odgovora podrazumevala je prva dva pridevska člana ispisana velikim slovom, dok je treći imenički član isписan malim. Ponuđeni oblik glasio je *Galerija Savremene umetnosti*. Najzad, ponuđena rešenja uključivala su i slučajeve gde uopšte nema velikog početnog slova, što potencijalno ukazuje na to da učenici nisu shvatili da je u pitanju vlastito ime. Treći primer, c) *matica srpska*, nedvosmisleno ukazuje na paralelnu običajnu normu, odnosno pseudonormu, pošto dominiraju dve pisane varijante ove institucije. Jedna je ona ispravna – *Matica srpska*, a druga upravo ona pod uticajem engleske norme – *Matica Srpska*. Primer d) *fakultet tehničkih nauka* takođe nudi polovičan učinak ispitanika. Polovina je napisala ispravan oblik – *Fakultet tehničkih nauka*, dok su ostali ponudili netačno rešenje. Pogrešna rešenja podeljena su na ona koja prate englesku normu (svi članovi naziva ispisani velikim početnim slovom) i na ona kod kojih su prva dva (pridevska) člana napisana velikim, a treći (imenički) član malim slovom. Dakle, među netačnim odgovorima nalazimo prevashodno oblike *Fakultet Tehničkih Nauka* i *Fakultet Tehničkih nauka*. Naredna institucija koja se našla među zadatim primerima jeste *Privredna komora Srbije*. Ovaj naziv nije ispitanicima zadao toliko muke kao ostali, te je tačno rešenje ponudilo 39 đaka. Samo šest od ukupno 54 ispitanika kao rešenje napisalo je *Privredna Komora Srbije*, koje odslikava englesku pravopisnu normu. U samom višečlanom nazivu sadržano je ime države – dakle, vlastito ime unutar višečlanog naziva institucije. Imajući u vidu da je veoma mala verovatnoća da učenici naziv svoje države napišu malim slovom, veliki broj tačnih odgovora je verovatno rezultat same prirode naziva. Poslednja dva primera u prvom zadatku ističu se po tome što su netačni odgovori brojniji u odnosu na tačne. Štaviše, netačni odgovori predstavljaju puko preslikavanje engleskog načina pisanja višečlanih imena. Učenici su se, dakle, u primerima f) *evropska unija* i g) *ujedinjene nacije* većinski opredelili za pisanje pri kojem obe reči počinju velikim slovom. Brojnost

netačnih oblika *Evropska Unija* i *Ujedinjene Nacije* mogla bi se pripisati poreklu institucija, tj. njihovom evropskom i/ili internacionalnom karakteru, ali takvo tumačenje nije primenljivo na netačan oblik *Matica Srpska*, pošto je ovo srpska institucija, a prati isti obrazac pri pisanju. Greške se stoga javljaju kako kod stranih institucija tako i kod naziva domaćih institucija.

Drugi zadatak istražuje koliko učenici vladaju pisanjem višechlanih naziva umetničkih dela, novina, televizijskih i radio-emisija. Pravopis propisuje da se velikim slovom pišu prve reči naziva umetničkih, stručnih i naučnih dela, te novina, časopisa, kao i raznih zakona i dokumenata (Pešikan, Jerković i Pižurica 2021: 67). To pravilo ilustruje sledećim nazivima: *Sveto pismo*, *Most na Žepi* (pripovetka), *Porodično blago* (TV serija), *Gorski vijenac* (ep), *Stvaranje* (časopis). Nasuprot srpskoj normi, u engleskom jeziku velikim početnim slovom pišu se sve reči sadržane u nazivu knjiga, časopisa, novina, filmova, muzičkih i likovnih kompozicija, kao i dramskih komada (Peters 2004; Allen 2002; Kane 1988). Alen (Allen 2002: 54) daje primere: *Love Among the Single Classes* (knjiga), *The Times* (novine), *Flight of the Bumble Bee* (muzička kompozicija), *Hunters in the Snow* (slika). Treba napomenuti da se upotreba velikog slova u ovim nazivima može ograničiti samo na imenice, zatim na imenice i prideve, ili se pak sve reči sem onih s gramatičkom funkcijom pišu velikim slovom. Obrazac za koji će se autor određenog teksta opredeliti zavisiće od upotrebe kurziva u nazivu, pojavljivanja podnaslova, kao i same vrste teksta ili pravila izdavačke kuće (Peters 2004: 543). Svi obrasci su valjani i u skladu su s engleskom pravopisnom normom. U zadatku su ponuđeni nazivi serije, filma, novina, televizijske i radio-emisije, kao i nazivi dve knjige, dosledno ispisani malim slovom. U Tabeli 3. prikazani su primeri i njima odgovarajući ispravni oblici, a u Tabeli 4. zabeleženi odgovori učenika.

2. zadatak: Višechlane nazive sledećih umetničkih dela, novina, televizijskih i radio-emisija prepishite u skladu s pravopisnom normom srpskog jezika	Ispravan oblik
a) stižu dolari	Stižu dolari
b) valter brani sarajevo	Valter brani Sarajevo
c) blic žena	Blic žena
d) kvadratura kruga	Kvadratura kruga
e) vreme sporta i rasonode	Vreme sporta i rasonode
f) memoari jedne gejše	Memoari jedne gejše
g) uspon i pad parkinsonove bolesti	Uspón i pad Parkinsonove bolesti

Tabela 3. Prikaz drugog zadatka

a) stižu dolari	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Stižu dolari Broj ispravnih odgovora: 51 Broj neispravnih odgovora: 3 Broj izostalih odgovora: 0	Stižu dolari (51) Stižu Dolari (2) stižu dolari (1)
b) valter brani sarajevo	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Valter brani Sarajevo Broj ispravnih odgovora: 53 Broj neispravnih odgovora: 1 Broj izostalih odgovora: 0	Valter brani Sarajevo (53) Valter Brani Sarajevo (1)
c) blic žena	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Blic žena Broj ispravnih odgovora: 44 Broj neispravnih odgovora: 10 Broj izostalih odgovora: 0	Blic žena (44) Blic Žena (4) „Blic” žena (1) Blic „Žena” (1) blic Žena (1) Blic-žena (1) ”Blic”-žena (1) Blic zena (1)
d) kvadratura kruga	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Kvadratura kruga Broj ispravnih odgovora: 44 Broj neispravnih odgovora: 10 Broj izostalih odgovora: 0	Kvadratura kruga (44) kvadratura kruga (5) Kvadratura Kruga (4) ”Kvadratura kruga” (1)
e) vreme sporta i razonode	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Vreme sporta i razonode Broj ispravnih odgovora: 46 Broj neispravnih odgovora: 8 Broj izostalih odgovora: 0	Vreme sporta i razonode (46) vreme sporta i razonode (7) Vreme Sporta i Razonode (1)

f) memoari jedne gejše	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Memoari jedne gejše Broj ispravnih odgovora: 13 Broj neispravnih odgovora: 39 Broj izostalih odgovora: 2	Memoari jedne Gejše (32) Memoari jedne gejše (13) memoari jedne Gejše (4) memoari jedne gejše (1) memoari Jedne Gejše (1) Memoari Jedne Gejše (1)
g) uspon i pad parkinsonove bolesti	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Uspon i pad Parkinsonove bolesti Broj ispravnih odgovora: 30 Broj neispravnih odgovora: 24 Broj izostalih odgovora: 0	Uspon i pad Parkinsonove bolesti (30) Uspon i pad parkinsonove bolesti (16) uspon i pad Parkinsonove bolesti (7) uspon i pad parkinsonove bolesti (1)

Tabela 4. Prikaz odgovora u drugom zadatku

Rezultati dobijeni u drugom zadatku pokazuju manja odstupanja od norme nego što je to bio slučaj u prvom zadatku. Učenici su u velikom broju davali ispravne oblike, dok je kod neispravnih odgovora uočljivo dosta varijacija u oblicima. Prvi primer, a) *stižu dolari*, jeste naslov domaće serije. Ovaj naziv čine samo dve reči, te se među datim rešenjima nalaze svega tri varijante u pisanju. Najbrojnija je upravo ona ispravna, gde je samo prva reč napisana velikim slovom – *Stižu dolari*. Tačan odgovor je ponudio čak 51 učenik. Samo dva učenika su obe reči napisala velikim slovom, dok je jedan učenik napisao sve malim slovima. U drugom primeru, b) *valter brani sarajevo*, ponuđen je naslov filma, u okviru kog nalazimo i ime grada. Ovaj primer nije predstavljao pravopisni problem za ispitanike, pošto je čak 53 učenika ponudilo ispravan oblik – *Valter brani Sarajevo*. Jedan učenik je sve tri reči napisao velikim početnim slovom – *Valter Brani Sarajevo*. Primer c) *blic žena* predstavlja naziv koji je dao najviše netačnih varijanti u pisanju. Iako ispravni oblik *Blic žena* prednjači po broju sa 44 tačna odgovora, među netačnim rešenjima našlo se čak 7 varijanti. Četiri učenika su napisala ime časopisa velikim početnim slovima prema engleskom načinu pisanja – *Blic Žena*. Ostali netačni oblici uključuju crticu ili pogrešno upotrebljene znake navoda. Pisanje naziva televizijske emisije u primeru d) *kvadratura kruga* nije predstavljalo problem za 44 učenika. Preostalih 10 ispitanika ponudilo je dva pogrešna oblika – *Kvadratura Kruga* i *kvadratura kruga*. Prvi oblik prati englesku normu, dok drugi oblik odstupa i od srpske i od engleske pravopisne norme. Nalik prethodnom primeru, naziv radio-emisije u primeru e) *vreme sporta i rasonode* tačno je napisalo 46 učenika. Među netačnim odgovorima našao

se samo jedan primer koji prati englesku normu, dok ostatak netačnih odgovora ne beleži upotrebu velikog slova. Naslov knjige Artura Goldenaa, kao i istoimenog nagrađivanog filma, u primeru f) *memoari jedne gejše* pogrešno je napisalo čak 39 učenika. Samim tim, ovaj primer dao je najveći broj netačnih odgovora u drugom zadatku. Među netačnim oblicima najbrojniji je onaj kod kojeg je reč gejša napisana velikim slovom, te celokupan pogrešan oblik glasi *Memoari jedne Gejše*. Reč gejša bila je potencijalno shvaćena kao etnonim ili lično ime, te su je učenici verovatno u skladu s tom pretpostavkom pisali velikim početnim slovom. Poslednji primer u drugom zadatku, g) *uspon i pad parkinsonove bolesti*, dao je polovičan učinak. Trideset ispitanika je ispravno napisalo naslov poznate knjige Svetislava Basare, dok je 24 učenika dalo pogrešan odgovor. Najveći broj netačnih rešenja podrazumeva pisanje malim početnim slovom prisvojnog prideva na -ov izvedenog od vlastitog imena.

Treći zadatak u anketi proverava znanje pisanja višechlanih adresa. U srpskom jeziku velikim početnim slovom piše se prvi član višechlanih imena gradskih naselja, gradskih četvrti, trgova i ulica, dok se ostali članovi pišu malim slovom osim ako sami po sebi nisu vlastita imena (Pešikan, Jerković i Pižurica 2021: 62). U Pravopisu nalazimo primere: *Banovo brdo*, *Novo naselje* (gradske četvrti), *Ulica vladike Danila*, *Ulica srpskih vladara*, *Ulica platana* (nazivi ulica). U engleskom jeziku sve reči u višechlanim geografskim imenima (imena država, gradova, kontinenata, regija, četvrti, ulica, itd.) pišu se velikim početnim slovom (Peters 2004; Allen 2002; Kane 1988). Kejn nudi naziv ulice *42nd Street* (Kane 1988: 43), a Piters *Park Avenue* i *Times Square* (Peters 2004: 91). Tabela 5. sadrži četiri adrese, tj. četiri ulice i jedan naziv gradske četvrti, ispisane malim slovima, kao i njihove ispravne oblike, dok Tabela 6. prikazuje odgovore ispitanika.

3. zadatak: Sledeće višechlane adrese prepisite u skladu s pravopisnom normom srpskog jezika	Ispravan oblik
a) bulevar kralja petra I	Bulevar kralja Petra I
b) ulica jugoslovenske narodne armije	Ulica Jugoslovenske narodne armije
c) savski venac	Savski venac
d) ulica kneza mihaila	Ulica kneza Mihaila
e) ulica omladinskih brigada	Ulica omladinskih brigada

Tabela 5. Prikaz trećeg zadatka

a) bulevar kralja petra I	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Bulevar kralja Petra I Broj ispravnih odgovora: 27 Broj neispravnih odgovora: 27 Broj izostalih odgovora: 0	Bulevar kralja Petra I (27) Bulevar Kralja Petra I (17) bulevar kralja Petra I (6) bulevar Kralja Petra I (3) bulevar „Kralja Petra I” (1)
b) ulica jugoslovenske narodne armije	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Ulica Jugoslovenske narodne armije Broj ispravnih odgovora: 6 Broj neispravnih odgovora: 47 Broj izostalih odgovora: 1	ulica Jugoslovenske narodne armije (11) Ulica jugoslovenske narodne armije (10) ulica Jugoslovenske Narodne Armije (9) Ulica Jugoslovenske narodne armije (6) Ulica Jugoslovenske Narodne Armije (5) ulica Jugoslovenske Narodne armije (4) ulica jugoslovenske narodne armije (2) Ulica Jugoslovenske Narodne armije (2) ulica jugoslovenske Narodne armije (2) Ulica jugoslovenske Narodne armije (1) Ulica JNA (1)
c) savski venac	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Savski venac Broj ispravnih odgovora: 38 Broj neispravnih odgovora: 16 Broj izostalih odgovora: 0	Savski venac (38) Savski Venac (13) savski venac (3)
d) ulica kneza mihaila	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Ulica kneza Mihaila Broj ispravnih odgovora: 11 Broj neispravnih odgovora: 43 Broj izostalih odgovora: 0	Ulica Kneza Mihaila (17) ulica kneza Mihaila (14) ulica Kneza Mihaila (12) Ulica kneza Mihaila (11)
e) ulica omladinskih brigada	Odgovori ispitanika po učestalosti
Ispravan odgovor: Ulica omladinskih brigada Broj ispravnih odgovora: 9 Broj neispravnih odgovora: 44 Broj izostalih odgovora: 0	ulica Omladinskih brigada (15) Ulica Omladinskih brigada (10) Ulica omladinskih brigada (9) ulica Omladinskih Brigada (8) ulica omladinskih brigada (6) Ulica Omladinskih Brigada (6)

Tabela 6. Prikaz odgovora u trećem zadatku

Odgovori dobijeni u trećem zadatku ukazuju na to da su učenici u velikom broju davali netačne pravopisne oblike višesčlanih adresa. U primeru a) *bulevar kralja petra I* polovina ispitanika ponudila je ispravan oblik *Bulevar kralja Petra I*.

Prema srpskoj pravopisnoj normi, prvi član u adresi piše se velikim početnim slovom, a ostali malim, osim ako su i oni vlastita imena. Upravo ponuđen primer sadrži vlastito ime Petar, dok sama titula kralja ne zahteva pisanje velikim početnim slovom (Pešikan, Jerković i Pižurica 2021: 56). Druga polovina učenika, koja je ponudila netačna rešenja, većinski je pratila engleski obrazac, te je kao rešenje 17 učenika ponudilo oblik *Bulevar Kralja Petra I*. Ostatak netačnih odgovora podrazumeva odstupanje od norme srpskog jezika, pošto su prvi član adrese, tj. reč *bulevar*, ispitanici pisali malim slovom, pod pretpostavkom da ona nije deo naziva ulice. Naredni primer, b) *ulica jugoslovenske narodne armije*, nesumnjivo je bio najizazovniji primer u trećem zadatku. Učenici su ponudili čak 11 varijanti pisanja naziva ove ulice. Tačan odgovor zabeležen je kod samo 6 učenika, a on podrazumeva prvi član višečlane adrese napisan velikim početnim slovom, ali i drugi član, pošto se zvaničan naziv nekadašnje vojske nalazi unutar naziva ulice. Među netačnim odgovorima, najbrojniji su oni u kojima je reč *ulica* napisana malim početnim slovom. Nadalje, u netačne odgovore ubrojana su i rešenja kod kojih je reč *jugoslovenske* napisana malim slovima. Takođe, ponuđeni su i oblici u kojima su svi članovi višečlane adrese napisani velikim početnim slovima, po ugledu na englesku pravopisnu normu – *Ulica Jugoslovenske Narodne Armije*. Potom, 9 puta se javljao i oblik u kojem je samo reč *ulica* napisana malim, a svi ostali članovi velikim početnim slovom – *ulica Jugoslovenske Narodne Armije*. I ovaj oblik može se smatrati uticajem engleskog jezika. Ostali netačni oblici, koji ne slede engleske obrasce, mogu se videti u Tabeli 6. Treći primer predstavlja naziv gradske četvrti, tj. jedne od beogradskih opština. Ispravan oblik, *Savski venac*, pojavio se 38 puta, te ovaj primer u trećem zadatku daje najveći broj tačnih odgovora. Netačan oblik *Savski Venac* ponudilo je 13 učenika. U njemu se ogleda engleska norma, koja ipak nije brojčano preovladala. Četvrti primer predstavlja naziv ulice koja sadrži vlastito ime Mihailo, nalik prvom primeru. Tačan oblik ponudilo je svega 11 učenika. Kao najbrojnije netačno rešenje javlja se *Ulica Kneza Mihaila*, što nedvosmisleno predstavlja uticaj engleskog jezika. Poslednji primer, e) *ulica omladinskih brigada*, doveo je do čak 44 netačna odgovora, a samo 9 tačnih. Tačan oblik podrazumeva samo prvu reč napisanu velikim slovom, prema opštem pravilu o pisanju višečlanih adresa. U ovom primeru ne postoji skriveno vlastito ime, te se ostali članovi pišu malim početnim slovom. U 29 odgovora reč *ulica* zanemarena je kao sastavni deo imena, te se ponuđeni oblici *ulica Omladinskih brigada*, *ulica Omladinskih Brigada* i *ulica omladinskih brigada* ne mogu smatrati prihvatljivim. Najzad, i u ovom primeru uočljiv je oblik koji u potpunosti prati normu engleskog jezika – *Ulica Omladinskih Brigada*.

5. DISKUSIJA I IMPLIKACIJE U NASTAVNOJ PRAKSI

Na osnovu prikupljenih i analiziranih odgovora, moguće je izvesti nekoliko važnih zaključaka u pogledu uticaja engleskog na pravopis srpskog jezika među srpskim srednjoškolcima, ali i u pogledu njihovog opšteg poznavanja pravopisnih normi maternjeg jezika. Odgovori prikupljeni u trima zadacima koji su ispitivali upotrebu velikog početnog slova ukazuju na pojavu engleskih obrazaca pri pisanju višechlanih imena. Učenici su u manjoj ili većoj meri pribegavali pisanju svakog člana imena velikim početnim slovom, po ugledu na englesku pravopisnu normu. Štaviše, u zadacima može se primetiti veliki broj varijanti među odgovorima. Takva raznolikost ne samo da ukazuje na prodiranje engleske norme, već otkriva opšte nepoznavanje pravopisnih pravila sopstvenog jezika u domenu pisanja višechlanih institucionalnih imena, imena i naziva umetničkih dela, novina, emisija, kao i naziva ulica. Nisu retki ni oni odgovori u kojima se pravilo o pisanju velikog početnog slova uopšte ne primenjuje. Takva praksa pokazuje da učenici ili ne pridaju značaj pravopisu ili ne prepoznaju da su u pitanju vlastita imena. Zabeleženi su i odgovori koji ne prate ni isključivo srpski ni isključivo engleski način pisanja višechlanih vlastitih imena. Tako su se među prikupljenim rešenjima nalazila i ona u kojima su prve dve reči napisane velikim slovom, dok je treća napisana malim. Bilo je i obrnutih slučajeva, gde su poslednja dva člana napisana velikim, a početni član malim slovom, i to su najčešće bile reči kao što su fakultet, galerija, memoari ili ulica. Učenici ih nisu smatrali sastavnim delom naziva institucija, ulica i drugih višechlanih imena.

Ovakvi rezultati ukazuju na neophodnost uključivanja teme englesko-srpskih jezičkih kontakata u okvir časova prvenstveno srpskog, ali i engleskog jezika. Odgovori dobijeni u anketi jasno ukazuju na činjenicu da engleski jezik i njegova pravopisna norma sve više prodiru u srpski, te značajno doprinose razvoju pseudonorme. Međutim, da bi samo izučavanje ove teme na časovima bilo valjano, nastavnicima jezika neophodno je pružiti podršku u vidu teorijski i praktično utemeljenih nastavnih materijala, ali i u vidu samog metodičkog pristupa ovoj pojavi. Stoga, na prvom mestu, kao veoma korisno nastavno sredstvo možemo izdvojiti udžbenik *Pravopis u kontrastu* (2024) autora S. Čorbolokovića i V. Gavranović. Iako je udžbenik izvorno namenjen studentima jezika, sam kontrastivni pristup obradi tema velikog slova, znakova interpunkcije i skraćenica u srpskom i engleskom, ali i koncizan i jezički neopterećujući stil izlaganja, omogućavaju nastavnicima jezika da odaberu pravopisne celine i učenicima ih uporedo predstave uz ponuđene, propratne zadatke. S druge strane, o upotrebi velikog slova, ali i drugim segmentima pravopisa, trebalo bi uporedo govoriti i na časovima engleskog jezika. Kako primećuju

Gavranović i Čorboloković (2022: 425), za razliku od nastave srpskog jezika, u propisanim programima za engleski jezik normativna pravopisna pravila nisu eksplicitno navedena te im se posledično i ne pristupa sistematično i temeljno. Kao posledica stalne izloženosti stranim sadržajima na internetu, učenici usvajaju engleska pravopisna pravila stihijski, nesistematično, te na osnovu ličnog iskustva. Imajući u vidu stalne englesko-srpske jezičke kontakte, kao i zanemarivanje teme ortografije na časovima engleskog jezika, predlažemo interdisciplinarne časove zasnovane na saradnji nastavnika srpskog i engleskog jezika kao jedan od načina suočavanja s pravopisnom pseudonormom. Po uzoru na savremene i kreativne pristupe nastavi pravopisa srpskog jezika koje predlažu Čorboloković (2014; 2020), Savić (2021), ali i kritički osvrt na njihov metodički potencijal koji nudi Minić (2024), uverenja smo da bi nastavnici srpskog i engleskog jezika mogli zajednički raditi na osmišljavanju lingvodidaktičkih materijala koji ispituju poznavanje pravopisne norme oba jezika. Na primer, kreiranje kvizova ili testova putem digitalnih alata približilo bi temu pravopisa na jedan zanimljiviji i izazovniji način. Takođe, izrada prezentacija ili panoa na kojima bi se predstavljali javni natpisi s greškama pod uticajem engleske norme (u domenu velikog slova, ali i drugih pravopisnih tema) bila bi jedna od ideja za aktivno uključivanje učenika u rad na nastavnoj jedinici. Slično, ukoliko i nastavnici jezika i njihovi učenici aktivno koriste društvene mreže, predlog bi bio da se zajedničkim snagama sprovede projektna nastava tokom školske godine u kojoj bi učenici sakupljali primere pseudonorme uz vođenje nastavnika, a čije bi izlaganje bilo predviđeno za kraj školske godine. Naposljetku, korisno bi bilo da ovakvim interdisciplinarnim časovima i projektima prethodi teorijsko i praktično upoznavanje s propisanom pravopisnom normom srpskog na časovima maternjeg jezika, odnosno s normom engleskog na časovima stranog jezika.

6. ZAKLJUČAK

Na kraju rada valjalo bi se osvrnuti još jednom na dva postavljena cilja izložena u uvodnom delu, te istaći najvažnije zaključke. Istraživanje u vidu anonimnog anketiranja srpskih srednjoškolaca pružilo je značajne uvide u (ne)poznavanje pravopisne norme srpskog jezika, tj. uvide u pseudonormu koja se formira pod uticajem engleskog jezika u digitalno doba 21. veka. Analizom tri zadatka koja su imala za cilj proveru poznavanja pravopisnih pravila o upotrebi velikog slova došli smo do zaključka da je uticaj engleskog jezika znatan. Štaviše, mnoštvo grešaka zabeleženih u anketi ne predstavlja povodjenje za normom engleskog, već ukazuje na opšte nepoznavanje pravopisa maternjeg jezika. S druge

strane, ukazali smo na važnost uključivanja teme englesko-srpskih jezičkih kontakata na ortografskom nivou u nastavu kako srpskog tako i engleskog jezika. Predloženi pristup jeste interdisciplinarnog karaktera pri kojem bi nastavnici srpskog i engleskog jezika sarađivali na kreativnom i osavremenjenom pristupu nastavnim jedinicama o pravopisnoj pseudonormi. Kako je u središtu ovoga rada bila upotreba velikog slova, važno je naglasiti da se predloženi model odnosi i na druge pravopisne aspekte koji su pod uticajem engleskog jezika poput pogrešne upotrebe interpunkcijskih znakova, nedosledne transkripcije, uvođenja slova engleskog alfabeta u tekstove na srpskom, te izostanak upotrebe dijakritičkih znakova.

LITERATURA

- Allen, R. (2002). *Punctuation*. Oxford: Oxford University Press.
- Brutt-Griffler, J. (2002). *World English: A study of its development*. Bristol: Multilingual Matters.
- Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Čorboloković, S., Gavranović, V. (2024). *Pravopis u kontrastu*. Beograd: Univerzitet Singidunum.
- Filipović, S. (2005). *Izgovor i pisanje računarskih anglicizama u srpskom jeziku*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Graddol, D. (1998). *The future of English*. London: The British Council.
- Kachru, B. (1986). *The alchemy of English*. Oxford: Pergamon.
- Kane, S. T. (1988). *The Oxford Essential Guide to Writing*. New York: Berkley Books.
- Mišić Ilić, B. (2011). *Anglosrpski i Serglish: dva varijeteta srpskog jezika nastala pod uticajem engleskog, u Jezik u upotrebi. Primenjena lingvistika u čast Ranku Bugarskom*, ur. V. Vasić (Novi Sad: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije; Novi Sad: Filozofski fakultet; Beograd: Filološki fakultet): 71–93.
- Mišić Ilić, B. (2014). Is there life in Serbia without anglicisms? A pragmatic view, u *Engleski jezik i anglofone književnosti u teoriji i praksi. Zbornik u čast Draginji Pervaz*, ur. T. Prčić, M. Marković, i dr. (Novi Sad: Filozofski fakultet; Novi Sad: Orfelin izdavaštvo): 337–355.
- Mišić Ilić, B. (2017). Pragmatic borrowing from English into Serbian: linguistic and sociocultural aspects. *Journal of Pragmatics* 113: 103–115.
- Panić Kavgić, O. (2023). *Koliko razumemo nove anglicizme*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

- Pešikan, M., Jeković, J., Pižurica, M. (2021). *Pravopis srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska.
- Peters, P. (2004). *The Cambridge Guide to English Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Phillipson, R. (1992). *Linguistic imperialism*. Oxford: Oxford University Press.
- Prčić, T. (2006). Srpski ili anglosrpski – pitanje je sad, u *Srpski jezik u normativnom ogledalu*, ur. B. Brborić, J. Vuksanović, R. Gačević (Beograd: Beogradska knjiga): 412–422.
- Prčić, T. (2007). O pravopisu i opravopismenjavanju. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 50: 691–695.
- Prčić, T. (2010). Naša jezička kultura između jezičke norme, pseudonorme i beznorme: ima li kraja?, u *Peti međunarodni interdisciplinarni simpozijum „Susret kultura”*. Zbornik radova. Knjiga I, ur. Lj. Subotić, I. Živančević-Sekeruš (Novi Sad: Filozofski fakultet): 471–477.
- Prčić, T. (2014). English as *the* nativized foreign language and its impact on Serbian. *English Today* 30 (1): 13–20.
- Prčić, T. (2019). *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Prčić, T. (2023). *Srpski sa engleskim. Osnove kontaktno-kontrastivne lingvistike*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Гаврановић, В., Чорболоковић, С. (2022). Компаративно-контрастивни приступ употреби великог слова у енглеском и српском језику, *Књижевност и језик* 69 (2): 415–427. [Gavranović, V., Čorboloković, S. (2022). Komparativno-kontrastivni pristup upotrebi velikog slova u engleskom i srpskom jeziku, *Književnost i jezik* 69 (2): 415–427.]
- Минић, Т. (2024). Методички потенцијал новијих истраживања наставе правописа. *Узданица* 21 (2): 69–82. [Minić, T. (2024). Metodički potencijal novijih istraživanja nastave pravopisa. *Uzdanica* 21 (2): 69–82.]
- Савић, Т. (2021). Увођење и примена друштвених мрежа у функцији осавремењавања наставе правописа, *Учење и настава* 7 (1): 73–88. [Savić, T. (2021). Uvođenje i primena društvenih mreža u funkciji osavremenjavanja nastave pravopisa, *Učenje i nastava* 7 (1): 73–88.]
- Чорболоковић, С. (2014). Јавни натписи са грешкама у настави правописа у основној школи (од 5. до 8. разреда), у *Имплементација иновација у образовању – изазови и дилеме*, ур. Ј. Милинковић, Б. Требјешанин (Београд: Учитељски факултет): 457–471. [Čorboloković, S. (2014). Javni natpisi sa greškama u nastavi pravopisa u osnovnoj školi (od 5. do 8.

- razreda), u *Implementacija inovacija u obrazovanju – izazovi i dileme*, ur. J. Milinković, B. Trebješanin (Beograd: Učiteljski fakultet): 457–471.]
- Чорболоковић, С. (2020). Креативна настава правописа у основној школи. *Књижевност и језик* 67 (1): 143–155. [Čorboloković, S. (2020). Kreativna nastava pravopisa u osnovnoj školi. *Književnost i jezik* 67 (1): 143–155.]

Tamara Stanković
University of Novi Sad

THE INFLUENCE OF THE ENGLISH LANGUAGE ON THE ORTHOGRAPHIC PSEUDONORM IN SERBIAN: THE USE OF CAPITAL LETTERS AND IMPLICATIONS FOR THE TEACHING PRACTICE

Summary

This paper addresses the influence of the English language on the orthographic pseudonorm in Serbian, with a special emphasis on capitalization. In the last two decades, English has rapidly surpassed the status of a foreign language and has gained the status of *the* nativized foreign language along with the status of the global language. The goals of this study are twofold. The first goal is to determine to what extent students follow the imported English norm instead of adhering to the established Serbian orthographic norm when writing multi-word proper names in Serbian. The research methodology involves an anonymous survey of Serbian high school students consisting of three tasks. The students are expected to apply the capitalization rule when writing multi-word proper names such as institutional names, titles of books, magazines, or films, and street names. The second goal of this study is to explore the implications of the findings for the teaching practice and to provide guidelines for integrating English-Serbian language contacts, particularly at the orthographic level, into the teaching of both Serbian and English. These guidelines aim to help teachers better understand and address the linguistic changes arising from the global influence of English, as well as to develop strategies that will assist students in navigating the challenges related to the use of capital letters. Finally, the study advocates for the implementation of an interdisciplinary approach to teaching, based on the findings that reveal a significant influence of English on Serbian orthographic practices, especially regarding capitalization.

Keywords: orthography, Serbian, English, capital letter, teaching, methodology.

Primljeno: 9. 3. 2025.
Prihvaćeno: 21. 5. 2025.